

Qürur və Xatirə günü

27 sentyabr Azərbaycanın öz torpaqlarını düşməndən azad etmək üçün başladığı tarixi gündür. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin əmri ilə başlanan əks-hücum əməliyyatları Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin tam və qəti qələbəsi ilə başa çatdı. Xalqımızın qürur tarixinə çevrilmiş 44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycanın gücünü dünyaya göstərdi - erməni işğalına son qoyuldu və ərazilərimiz bütövləşdi.

1990-cı illərdən bəri davam edən işğal, eləcə də sülh danışıqlarının nəticəsiz qalması Azərbaycanın hərbi yolla torpaqlarını azad etmək qərarını şüurləndirdi. Rəsmi İrəvan uzun illər ərzində Azərbaycanla qarşı düşmənçilik siyasəti aparırdı. Bu siyasət təkcə hərbi işğalla deyil, eyni zamanda ideoloji, siyasi və mədəni sahələrdə də həyata keçirilirdi.

Hələ çar Rusiyası dövründə, xüsusilə 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsindən sonra Cənubi Qafqaza, o cümlədən Qarabağa kütləvi erməni köçü təşkil olunmuşdu. Bu siyasət Rusiya imperiyasının regional maraqları çərçivəsində həyata keçirilmiş, bölgədə müsəlman əhalisini zəiflətmək və yeni etnik balans yaratmaq məqsədi daşıyırdı. Xalqımıza qarşı yönəlmiş bu düşmənçilik siyasəti artıq 200 ildən çox bir dövrü əhatə edirdi. Bu fakt erməni millətçilərinin Azərbaycan türklərinə qarşı həyata keçirdiyi ardıcıl siyasətin planlı, sistemli və uzunmüddətli xarakter daşdığını göstərirdi.

Tarixboyu, xüsusilə XX əsrin əvvəllərində erməni silahlı dəstələri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı kütləvi qırğınlar törədilir, etnik təmizləmələr aparılır, yerli əhali doğma yurdlarından sürgün olunur və mədəni irsimiz məqsədyönlü şəkildə məhv edilirdi. Ermənilər Azərbaycan ərazisində məskunlaşdıqları dövrdən etibarən xalqımıza məxsus toponimləri dəyişdirməyə başlamışlar. Məsələn, Xankəndinin adının dəyişdirilməsi, Şuşanın erməni şəhəri kimi təqdim olunması bu siyasətin nümunələri idi.

Ermənilərin məskunlaşdığı bölgələrdə azərbaycanlılara qarşı təzyiqin müxtəlif formaları geniş yayılmışdı. "Daşnaksütyun" partiyası XIX əsrin sonlarında yaranaraq ifrat millətçi və ekspansionist ideologiya ilə tanınırdı. Bu partiyanın əsas hədəfi "böyük Ermənistan" ideyasını gerçəkləşdirmək idi. Rusiya və Osmanlı imperiyalarının zəiflədiyi dövrlərdə - xüsusən 1905-1907-ci illər və 1918-1920-ci illər aralığında daşnak silahlı dəstələri Cənubi Qafqazda, o cümlədən Azərbaycan torpaqlarında etnik təmizləmə və kütləvi qırğınlar həyata keçirirdilər. Bu siyasət birbaşa erməni millətçiliyinin radikal qolu olan "Daşnaksütyun"un ideoloji xəttinə söykənirdi və nəticədə Azərbaycana qarşı düşmənçilik və işğalçılıq strategiyasına çevrilirdi.

Qondarma "dənizdən-dənizə Ermənistan" ideyası, yəni Qara dənizdən Xəzər

dənizinədək uzanan "böyük Ermənistan" yaratmaq xülyası əsassız və təhlükəli bir etnik imperializm layihəsi idi. Bu ideya təkcə Azərbaycan üçün deyil, bölgədəki bütün qonşu xalqlar üçün təhdid idi. 1948-1956-cı illərdə SSRİ rəhbərliyinin qərarı ilə 150 min azərbaycanlı Ermənistan ərazisindən deportasiya olundu. 1987-1989-cu illərdə Ermənistandan daha 300 min azərbaycanlı zorla çıxarıldı, Ermənistan monoetnik dövlətə çevrildi. 1988-ci ildən başlayan Qarabağ münaqişəsi də bu ideyanın tərkib hissəsi idi. Məqsəd təkcə Qarabağı deyil, Azərbaycanın digər ərazilərini də zəbt etmək idi. Bu sərəmsəz ideya ilə təkcə tarixi saxtalaşdırmağa deyil, müharibə və insan fəciələrini legitimləşdirməyə çalışırdılar.

Sovet İttifaqının dağılması ilə yaranan boşluqdan istifadə edən Ermənistan xarici siyasi və hərbi dəstəyə arxalanaraq Dağlıq Qarabağ və ətraf 7 rayonu işğal etdi. Bu işğal zamanı yüzlərlə yaşayış məntəqəsi dağıdıldı, mülki əhali qətlə yetirildi, dinc insanlar etnik təmizləməyə məruz qaldılar. Başlıbel, Ağdaban və Bağanis-Ayırım kimi kəndlərdə törədilən qətləmlər erməni silahlı qüvvələrinin sistemli və amansız cinayətlərini göstərir. Xocalı soyqırımını isə bu vəhşiliklərin zirvəsi oldu.

Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsində beynəlxalq qurumlar, o cümlədən ATƏT-in Minsk qrupu 29 il ərzində hər hansı nəticə doğuran bir addım belə atamış, işğalçı və işğala məruz qalan tərəflərə eyni mövqedən yanaşmışlar. Bu "neytrallıq", əslində, Ermənistanın maraqlarına xidmət etmiş, işğalın dondurulmasına səbəb olmuşdur. Beləliklə, "ikili standartlar" siyasəti Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı səssiz razılıq kimi qiymətləndirilə bilər.

Azərbaycan 30 ilə yaxın müddətdə münaqişənin sülh, diplomatik yolla həlli üçün səbir və siyasi iradə nümayiş etdirdi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi Ermənistanın işğalçı qüvvələrinin qeyd-şərtsiz olaraq geri çəkilməsini tələb etsə də, icra olunmadı. Beynəlxalq ictimaiyyətin bu məsələdə təsirsiz və zəif reaksiyası işğalın uzunmüddətli olmasına şərait yaratdı.

Sülh danışıqları aparıldığı illər ərzində Ermənistan təxribatlardan çəkinməmiş, təmas xəttində dinc azərbaycanlıları hədəfə almış və silahlı hücumlar və diversiya qrupları vasitəsilə vəziyyəti daim gərgin saxlamışdır. Bu təxribatlar Ermənistanın sülh istəmədiyini və münaqişəni dondurmaqla torpaqları əbədi işğal altında saxlamaq niyyətində olduğunu ortaya qoyurdu.

Lakin Azərbaycan xalqı işğalla heç vaxt razılaşmadı. Bu, 2016-cı ilin Aprel döyüşlərində, 2020-ci ilin Tovuz hadisələrində və nəhayət, 44 günlük Vətən müharibəsində sübut olundu. Azərbaycan uzun illər ərzində sülh və danışıqlar yolunu üstün tutaraq beynəlxalq hüquqa sadıqlıq nümayiş etdirmişdi. Lakin bu müddət ərzində Ermənistan tərəfindən işğalın da-

vam etməsi, mütəmadi hərbi təxribatlar, 2020-ci il 27 sentyabr tarixində atəşkəsin kobud şəkildə pozulması Azərbaycan xalqının səbir kasasını daşdırmışdı.

Həmin gün Ermənistan silahlı qüvvələri yalnız hərbi mövqelərimizi deyil, Tərtər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl kimi yaşayış məntəqələrimizi də artilleriya atəşinə tutaraq dinc əhaliyə qarşı növbəti təcavüz aktı həyata keçirdi. Bu hücumlar nəticəsində hərbiçilərlə yanaşı, mülki şəxslər də həlak oldular. Cavab olaraq Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin əmri ilə genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatına başladı.

44 gün davam edən Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycan Ordusu 300-dən çox yaşayış məntəqəsini, o cümlədən Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı və Şuşa şəhərlərini işğaldan azad etdi. Noyabrın 9-da Şuşa şəhərinin azad olunması ilə müharibənin taleyi həll edildi və Ermənistan kapitulyasiya bəyanatını imzalamağa məcbur oldu. Bu sənədə əsasən, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonları döyüşsüz Azərbaycana qaytarıldı. Beləliklə, Azərbaycan həm hərbi, həm də siyasi məsələ qələbəsini möhkəmləndirmiş oldu.

Bu müharibə yalnız silah və texnika ilə deyil, xalqın ordusuna və dövlətinə olan sarsılmaz dəstəyi ilə qazanıldı. Müharibə dövründə "Öldü var, döndü yoxdur" şüarı xalqın qələbə əzmini, şəhidlərimizin və qazilərimizin ruhunu ifadə edən milli birlik simvoluna çevrildi. Azərbaycan xalqı bu 44 gündə bir yumruq kimi birləşdi, cəbhədə döyüşən əsgərin arxasında dayandı. Bu həm də milli iradənin, milli ləyaqətin və milli ruhun təntənəsi idi.

44 günlük Vətən müharibəsində öldürülən tarixi qələbə xalqın, ordunun və dövlətin vəhdətinin təntənəsi oldu. Bu zəfərin əsas memarları - qəhrəman əsgər və zabitlərimiz, şəhidlərimiz və qazilərimiz xalqımızın qürur mənbəyidir. Prezident İlham Əliyevin 2 dekabr 2020-ci il tarixli sərəncamı ilə hər il 27 sentyabr Anım Günü kimi qeyd olunur. Bu, şəhidlərimizin müqəddəs xatirəsinə olan dərin ehtiramın ifadəsidir.

Dövlət müharibədən sonra da öz qəhrəman övladlarını unutmur. Şəhid ailələri və qazilərə göstərilən qayğı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Qələbənin əbədləşdirilməsi üçün bir çox orden və medal təsis olunub. Bakıda salınan Zəfər Parkı və Memorial Kompleks həm şəhidlərimizin xatirəsini yaşatmaq, həm də qələbəmizi vizual və mənəvi olaraq nümayiş etdirmək baxımından mühüm layihədir.

Azərbaycan xalqı Vətən müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıq, birlik və əzm sayəsində tarix yazdı. Qazanılan Zəfər yalnız bir döyüşün yox, əsrlərlə davam edən ədalət mübarizəsinin qələbəsidir və o, hər bir azərbaycanlının qəlbində yaşayır, gələcəyə inam bəxş edir.

*Sevil MİKAYİLOVA,
Milli Məclisin deputatı*